

Štev. 4.

V Ljubljani, dne 15. februvarja.

1886.

Le plakaj!

Le plakaj, roža osamljena,
Zadel te res je hud udár;
Le plakaj, deva zapuščena,
Ne vstavljaj górkih sólz nikar!

Ni hujšega gorjá na sveti,
Kot so zamórnjene solzé:
Ko jim na dan ni dano vreti,
Pekoče padajo v srcé.

A kot oblak dežč se tanjša,
Roseč iznikne v jasni zrak,
Takó gorjé v solzäh se manjša,
Izgine žalosti oblák.

Le plakaj, o deklè trpeče,
Izsólzi vse gorjé srcá, —
Naj sine spet ti solnce sreče
Iz megel bridkega gorjá!

S. Gregorčič.

Le enkrat!

Enkrat te v življenji sem videl samó,
Nedolžno, kot angelj, kot zvezde lepó;
A vtisnil se v dušo je ves mi tvoj čar,
Ne vdolbel takó bi ga z dletom kipár.

Pač srečal poznéj sem tisóci deklét,
Zavzét nad nobeno, nič zá nje vnet;
Šle mimo srcá so mi brezi sledú,
Kot potnika senca gre mimo zidú.

Tvoj zorni obraz le ensámkrat sem zrl,
A v meni vihár ga noben ne bo strl;
Žívó je v srcé se mi vtisnil tvoj čár,
Takó bi ne vdolbel ga v kamen kipár.

Zvestó te v njem nosim že kdovekaj let,
Že vtrudil je romarja hod skoz svet,
Že kine mi teme, že las mi siví, —
Le tvoja podoba kot prejšnje je dní.

Mnog cvet sem videl venóč, obrán,
Mnog jasen pogled gasnoč, temán,
Z lic mnogih ginóč lepote blišč,
Krilatce bežeče iz srčnih svetišč.

Zanêsel li tebi je žitja vihár?
Obseva li še nekedanji te čar?
Kraljuje li še ti v srci nebó?
Jaz tega ne vem, Bog sam ve to!

A to vem, da ti mi v srci živíš,
Kjer jasno se v svitu nesmrtnem žaríš; —
Iz nikne krasóta naj stvarnice vsà,
Ti v duši ostaneš mi večno krasnà!

Nezvan.

Toma Gajdek.

Dne 13. januarja t. l. je umrl v Zagrebu mož, ki si je kot duhovnik in rodoljub pridobil toliko zaslug za hrvaški narod, da se bode njegovo ime navajalo vedno med prvimi in najboljšimi njegovimi sinovi; umrl je kanonik Toma Gajdek. Pokojnik je bil

mož ne-umorno delaven, kakor solnce čiste- ga značaja in nenavadno blagega srca. Njegova duša je bila uneta za vse dobro in lepo; njegovo srce polno ljubeznidosvo- jega naroda.

Po drugi sreči ni hrepenel nikdar, nego da bi narodu svojemu mogel koristiti; po drugi časti ne, nego da bi se njegovo ime prištevalo rodoljubom in prosvetiteljem narodovim.

Rojen je bil Toma Gajdek v Zagrebu pod Zidom dne 20. decembra 1809. V Zagrebu je tudi dovršil vse svoje nauke. Za duhovnika je bil posvečen leta 1832.

Prvo njegovo službovanje je bilo na Selih v Zagorji, potem nekoliko časa na Prozorji in kasneje zopet na Selih. Leta 1845. je postal župnik v Veliki Erpenji. Ostal je tam do leta 1856., ko je dobil župo Marijo Gorico na štajarski meji. Leta 1858. je postal podarhidijakon za okraj tuheljski.

Takoj ko je preuzel prvo svoje službovanje na Selih, začel je Gajdek svoje plodonosno delovanje. Spoznavši, da pravi duhovnik nima biti le dušni pastir, temveč tudi učitelj narodu, in dobro vedoč, da je omika izvor blaginje, začel je, ker tedaj na Selih — kakor še sploh

malone nikjer na Hrvaškem — ni bilo šole, iz svojega nagiba učiti mladino in odrasle ljudi čitati in pisati. Tudi petje je marljivo gojil in je sestavil za cerkvena opravila tak zbor iz domačih pevcev in pevk, s kakeršnim se ni mogla ponašati nobena cerkev daleč na okolo. Poleg tega pa je župljanom dajal tudi dobre svete glede takih novosti pri gospodarstvu, katere so se bile drugod že dobro obnesle, in jih je posebno unemal za sadjarstvo. Njegovo dobro srce in njegovo prijazno občevanje mu je naklonilo ves narod, in njegov

Toma Gajdek.

upliv je postal tak, da so ljudje brez oporekanja vse storili, kar je „gospodin kapelan“ priporočil. — V tem zmislu je Gajdek svoje delovanje nadaljeval tudi v Veliki Erpenji in Mariji Gorici in povsod so se videli blagodejni sledovi njegovega truda.

To ni moglo ostati tajno inteligentnemu in za napredek naroda unetemu stožerniku Hauliku, in zato ga je leta 1862. predložil za zagrebškega kanonika ter mu skoro nato zaupal tudi ravnateljstvo bogoslovnega semenišča. Tu je Gajdek zopet našel novo polje uspešnemu in hvaležnemu delovanju. Vse najlepše kreposti se je trudil zasajati v mlada, douzeta srca bogoslovcev in pred vsem je gojil poleg ljubezni do Boga ljubezen do naroda in domovine. In odgojil je hrvaškemu narodu mnogo vrlih sinov, kateri neumorno delujejo za njegov napredek in se neustrašno boré za njegove pravice.

Največje zasluge pa si je Gajdek vsekakor pridobil za „Društvo sv. Jeronima“, katero so leta 1868. ustanovili v Zagrebu hrvaški rodoljubi — na čelu jim tedanji profesor in sedanji vladika senjski dr. Juraj Posilović — po vzgledu naše „Družbe sv. Mohorja“. Toma Gajdek je bil društvu izvoljen za predsednika. Ker je bil že prej občudovatelj za narodno omiko tako znamenitega poslovanja naše „Družbe sv. Mohorja“, spoznal je, kako velika važnost je sojena novemu društvu za omiko prostega naroda hrvaškega. Zato se je popolnoma posvetil poslovanju tega društva. Sam je vodil agitacijo

za pridobivanje članov, sam iskal pisateljev ter jih izpodbujal za spisavanje primernih spisov; sam vodil vse denarno gospodarstvo. Bil je društvu predsednik, bil mu je pa tudi blagajnik in — pisar. Poleg velikega truda in velike časovne žrtve pa je vsako leto v društvene namene žrtvoval tudi še po več sto goldinarjev gotovega denarja. „Društvo sv. Jeronima“ sicer ni še napredovalo tako, kakor naša „Družba sv. Mohorja“, vendar pa ima že 6000 dosmrtnih članov in okolo 80.000 gld. imetka, in vse to ima z večine zahvaliti neutrudljivi in požrtvovalni delavnosti Tome Gajdeka.

Toma Gajdek je bil za prvih začetkov narodnega preporeda v kolu onih za Slovanstvo naudušenih mož takraj in onkraj Sotle, ki so se v znamenje jedinstva zvali Ilirce. Bil je znan z nepozabljivim našim vladiko Ant. Mart. Slomškom, Dav. Trstenjakom, dr. Ferd. Kočevarjem in Stankom Vrazom, s katerima poslednjima se je v Podčetrtku mnogokrat shajal. Bil je vedno iskren prijatelj našemu narodu; uzajemnost med Slovenci in Hrvati bila mu je vedno sveta želja.

Blag mu bedi spomin!

— 7.

Drobne pesmi.

Zložil Dragoš Kokošev.

I.

Se kaplje morja mogel bi prešteti,
Ves pesek, listje, travo na tem sveti;
Prešteti mogel bi vseh zvezdic žar,
Le domovine moje ran — nikdár!

II.

ti burja, ki drevesa lomiš,
Ki bučiš, da v strahu vsak trepeče;
Oj ti burja, ki podiš oblake
Nad doline, visoke bregove;
Oj ti burja, ki valove vzdigaš,
V njih potapljaš ladjo in brodarja;
Oj ti burja, ki si pač močnejša,
Nego ktero bitje na tem svetu,
Domovini strgaj mi okove,
Dan ji vrni, dan svobode nove!

Po plesu.

zóri sem šel na visoko goró,
Izkopal sem ondi jamó.
In svojo ljubézen, nadéje, željé
Polóžil sem v krílo zemljé.

A potlej korake obrnil sem v stran,
Preblódil vés svét sem šumán. —
Povrnul nazaj sem se kakor poprèj:
Brez želj, brez ljubézni, nadéj.

Sinóči pa, déva, vrtil me je plés
S tebój, najkrasnéje čudés. —
Vzbudíle ljubézen, nadéje, željé,
Vséle so spet se v srcé.

Fr. Gestrin.

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Opisanem redu se je vlekel potem slovesni sprevod po Gorenjski cesti proti mestu, v katero je zavil pri samostanu očetov Diskalceatov (sedanja deželna bolnica). Od tega samostana se je vila vrsta mimo samostana klarisinskega in od tam po sedanjih Slonovih ulicah mimo očetov Avgustinov (sedanji frančiškanski samostan), dokler ni dospela mimo kapucinskega samostana, ki je stal na mestu današnje „Zvezde“, do vice-domskih vrat, to je nekako na mesto, kjer se danes pričenjajo tesne in temne Židovske ulice.

Tam je pričakoval cesarja mestni župan s starejšinstvom. Tudi je tu stalo sto mož oboroženega meščanstva. Župan je pozdravil vladarja v imenu meščanstva ter mu izročil na rdeči blazini ključe mesta. Ker je naš letopisec vsakega govornika, ki je tisti dan odprl usta, posebe pohvalil, naravno je, da je dobil tudi ljubljanski župan primeren kosec hvale. O njegovem govoru trdi naš letopisec, da je bil umljiv in dobro sestavljen.

Pred vicdomskimi vrati je stopil cesar s konja ter se ustopil pod šopirno nebo, katero so nosili štirje člani mestnega starejšinstva. Tudi drugo spremstvo je poskakalo s sedla ter se uvrstilo za cesarskim nebom. Sprevod je dobil po tem podobo nekake procesije, kakor jih opazujemo v dan svetega Rešnega telesa. Počasi in slovesno se je pomikala cela tolpa po vicdomskih ulicah na novi trg, ki mu pravimo sedaj trg Turjačanov. Tu je bila združena pehota oboroženega meščanstva pod zapovedništvom Ljudevita Schönlebena, očeta našega slavnega zgodovinarja. Ti meščančki so vzdihovali pod teškimi mušketai, katere so v znamenje velikega češčenja pred cesarskim nebom k zemlji povesili.

Pred knežjim dvorcem je zaukazal Leopoldus, da se je sprevod ustavil. Poklicati je dal deželnega glavarja Volka Engelbrehta k sebi v namen, zasvedočiti mu posebno milost očitno pred celim svetom.

„Tu je vaše bivališče, grof Engelbreht!“ — cesar je dvignil roko proti mogočnemu poslopju ter z milostivim pogledom osrečil deželnega glavarja.

„Verujte nam, gospod glavar, da smo že dolgo želeli gledati zemljo, ki je nam in našim cesarskim prednikom rodila toliko zvestih služabnikov! Tu pred vašim domom zagotavljamo vas naše vedne vladarske milosti ter vas uvrščamo s tem mej tajne naše svetnike!“

Volk Engelbreht je bil v tistem hipu naj srečnejši človek na širni zemlji: padel je na kolena ter poljubil roko vladarjevo. A Njega Veličanstvo ga je dvignilo kviško ter dostavilo še bolj milostivo:

„A koliko je do grada Turjaškega, ljubi naš tajni svetnik! Janez Vajhard, naš ljubljeni ajo, pravil je nam obilokrat o tem gradu, v katerem so se za sivih časov rodili slavni predniki vaši. Muči nas radovednost, obiskati ta starodavni spomenik starodavne vaše obitelji! Ali kaj pravite vi k temu?“

„Veličanstvo! veličanstvo!“ vzdihoval je Volk Engelbreht. Hotela ga je zapustiti zavest od samega razkošja.

„S čim sem si pridobil pravico do takega odlikovanja! Koliko je do grada Turjaškega! Če sedemo v sedlo, smo v dobri uri ondi. Ali pot je slaba in staro poslopje nikakor ni pripravljeno sprejeti vašega Veličanstva!“

„Nič ne škoduje! Jutri popoldne utegnemo! Naš ljubi strijc bode hotel na lov, ali mi vas bomo obiskali na vašem gradu. Da se tedaj skoro snidemo na Turjaku! Do tedaj vas Bog ohrani, dragi naš tajni svetnik!“

Z globokim poklonom je odstopil Volk Engelbreht, in sreča mu je poganjala vse mogoče cvetove po razgretem srci.

„Kaj ti je povedalo Njega Veličanstvo?“ vprašal je Janez Vajhard. Bil je rodnemu bratu toliko dane nevoščljiv za zasvedočeno odlikovanje. „Veličanstvo je bilo s teboj silno milostivo!“

Čez mero, čez mero! Imenoval me je za svojega skrivnega svetnika, mi Waicharde!“

„Skrivnega svetnika!“ začudil se je knez. „No sedaj bodeš lahko zarote koval proti meni v družbi s tem Lobkovicem ali Schwarzenbergom! Bog blagoslovi kosilo! In o meni ni nič izpregovorilo Njegovo Veličanstvo?“

„Gotovo! gotovo!“ „Naš ljubi ajo!“ bil si imenovan!

„Ajo! Za Boga, dozdeva se mi, da sem bil ljubši njegovi milosti tedaj, ko sem mu bil še ajo, nego sedaj, ko sem njegov minister!“

„Še bolj nas hoče počastiti Njegovo Veličanstvo!“ dostavil je glavar ponosno.

„Še bolj,“ začudil se je Janez Vajhard, „jaz bi vsaj menil, da se je izlila na te vsa milost in da toliko še ni bil nikdo počeščen, ki je kdaj glavaril v ti ponižni pokrajini, nego si bil ti danes!“

„Na Turjaku nas hoče obiskati presvitli Leopoldus!“

„Kaj vruga! na Turjak hoče, na stari naš grad!“

„Na Turjak,“ odgovoril je Volk Engelbreht, „in jaz vsaj menim, da je zavezana naša obitelj napeti vse moči, da sprejme spodobno v tem starem gradu velikega vladarja!“

V tem se je pomikal cesarski sprevod po novem trgu ter je, prekoračivši leseni čevljarski most, dospel na meščanski trg in potem mimo mestne hiše (ki je že tedaj stala na mestu, kjer stoji še danes) do stolne cerkve. Okolo cerkve je bilo takrat precej obširno in obzidano pokopališče; pri vratih tega sedaj že davno pozabljenega grobja je pričakoval stolni kapitel z vladiko Pedenskim cesarja. S tresočim glasom je pozdravil Janez Vaccano vladarja v svojem in v imenu duhovščine, katera ga je obkroževala v polnem ornatu. Pohvalno omenja naš letopisec vse govore, samo o tvojem govoru, Janez Vaccano, ne omenja ničesa. Bog zna, kaj je dalo temu povod; naš baron Valvasor je bil občuten gospod, in morda se mu je zameril stari vladika, da sam ni vedel kdaj! —

Ustopili so v stolno cerkev. Mogočno so zabučale orglje, in pred oltarjem se je zapel slovesni Te deum, s katerim so se zaključile slovesnosti cesarjevega uhoda. —

Samo ob sebi je umljivo, da se je po ulicah ljubljanskega mesta vse trlo od same množice. Pri kraji ob hišah so stali radovedneži, isto tako so oblegali okna; nekateri so bili zlezli še zelo na strehe. Na stopnicah pred mestno hišo si je bil izbral naš znanec Kljukec svoj prostorček ter ž njega opazoval cesarja in njegove gospode. Nekje v gnječi se je bil seznanil s hlapcem Jurija Ljudevita, s tistim Lahom, o katerem smo že pisali. Kljukec, ki je za silo drobil tudi laški, vedel se je novemu znancu takoj prikupiti in ga je zvalil s seboj na stopnice pred mestno hišo.

„Kako ti je že ime, amico?“ vprašal je Laha.

„Caesare! Cesare!“ „moj ljubi, Cesare!“ hitel je oni, ki je slovenščino tudi za silo lomil.

„Kje si pobral to ime, caro mio,“ govoril je Kljukec, „na Hrvaškem sem imel prijatelja, in njegovemu psu je bilo tudi nekako tako ime!“

„Si! si!“ blebetal je Cesare, ki očitno ni vsega umel, kar mu je lagal Kljukec.

„Pri kom si sedaj?“ vprašal je Kljukec znova.

„Kje že služiš?“

„Pri Turjačanu. Jurij Ljudevit —!“ —

„Aha, pri Juriji.“

Nekaj časa sta oba molčala. Potem pa je Kljukec še jedenkrat zategnil:

„Torej pri gospodu Juriji! To je pa človek, ki ima rad ženske? Belle done! Hej, ali ni tako, laška kost!“

„Si! si! fratello mio!“

„Poglej! poglej! In ali ste zadovoljni s svojo službo, signore!“

„Ej, tako, tako! Ali to so stvari, o katerih ni da bi človek govoril na vsakem mestu!“

„Veš kaj, prijatelj Cesarek,“ izpregovoril je Kljukec, „ti si človek, kakeršne imam rad! Lah si sicer, a tudi med Lahi so dobri ljudje! Ne zameri, da te tikam, pa me še ti, pa bo račun v kraji!“

„Si, si!“

„A veš, kje ima Plavček svojo gostilno?“

„Tisti ob mestnem zidu?“

„Ravno tisti. Kaj bi bilo, če se snideva danes zvečer tam v pivnici. Tako pošten obraz imaš, da bi ti še mnogo rad povedal. Pila bova in moževala!“

„Danes zvečer,“ izdihnil je Cesare, „danes zvečer ne bode mogoče, caro mio!“

„Ne bode mogoče! Saj nisi pri cesarji povabljen, signore Cesarek!“ rogal se je Kljukec.

„Moja služba ima svoje težave,“ trdil je Jurija Ljudevita hlapec; „ko boš ti ležal v mehki postelji ali pa za Plavčevo mizo od dobrega vina pijan dremal, sedel bom na svoji suhi kljusi, ki me bode nosila v mrzli burji proti Turjaku! E diavolo!“

In grdo je klel.

„Vraga, po noči vender ne boš jezdaril, če so ti draga tvoja rebra! In sedaj, ko imamo cesarja v mestu!“

„Kaj hočem! O polnoči moram sedlati in potem jo odrineva z gospodom Jurijem proti Turjaku. Oj ta diavolo, ta diavolo!“

„Imate li kaj na Turjaku! Kaj ženskega, he!“ In Kljukec je zvito zamežikaval s svitlimi očmi.

„Si! si!“ dejal je Lah, ter isto tako zvito gledal proti novemu svojemu znancu.

„O polnoči tedaj odrineta!“

„Si! si! signore!“

To pa je ravno hotel zvedeti naš pošteni Kljukec. Ničesar ni več vprašal, samo prvo priliko je porabil, da je izginil Lahu iz bližine. (Dalje prihodnjic.)

Prošló!

Ódihne líce trpek mi usmév,
Óe spomnim se ljubézni nekedanje,
Ko bóžale so me mladostne sanje
Ter bóžali poglédi zornih dév.

Prošló! prošló! — Minol je žizni maj!
Minole so ljubavi ure zlate! —
Za druge rože zdaj cvetó, in záte
Srcé bolnó, ostál je prazen gaj! —

Fr. Gestrin.

Triolét.

Kaj dé pač to, če ljudstvo bédno strada,
Da tēbe le oblíva sreče sév!
Neznána, knéze, ti je tēža rév;
Kaj dé pač to, če ljudstvo bédno strada!
V obrázu sŕje boder ti usmév,
Ko glédaš jih, kakó mrjó od jada;
Kaj dé pač to, če ljudstvo bédno strada,
Da tēbe le oblíva sréče sév! —

Saj ti si knéz, beséda tvoja svéta!
Kar ti velévaš, vsé naj se zgodí!
Za tēbe gladni ljud naj se borí,
Saj ti si knéz, beséda tvoja svéta!
Da teško brēme nósi in — molčí,
To siromaštva je usoda kléta! —
A ti si knéz, beséda tvoja svéta;
Kar ti velévaš, vse naj se zgodí!

Na preužitku.

(Dramatski poskus.)

Osebe:

Primož,
Meta,
Tine.

(Prizorišče je mala in borna kmetiška soba. Zadnji žarki zahajajočega zimskega solca sijejo noter in obsevajo obličje pri peči sedeče Mete. Žarki naglo ugasno in gost mrak nastane v sobi. Od zunaj se čujejo stopinje, vrata se odpro in v sobo stopi z zavojem pod pazduho, Primož.)

Oj, oj, oj! To zebe, to zebe! Hu, hu! To skelí! Obraz, ušesa, roki, nogi, ničesar ne čutim. Bog nebeški, taka zima, tak sneg! Kaj bo! kaj bo! — No, hvala Bogu! da sem doma pod streho, ker še malo kaj, in ostal bi bil v snegu kot uboga žival, ki zgreši pot do brloga. Ali to je bilo pa tudi strašno, kar so morale prestati danes stare moje kosti, — prositi! uboga j me prositi! Groza! temu bi se pred letom ne bil nadejal! In zdaj je moralo biti! Ako bi bila smrt s svojim groznim obličjem stopila pred me, ne bil bi osupnil toliko, kakor sem, ko so zrle oči mojih znancev na me, mej tem, ko je njihova roka molila blagodar božji. Bral sem v teh očeh: Primož, ti najbogatejši mož cele vasi, pa prosiš, moraš prositi! Črno se mi je delalo, vse črno, samo te oči so plavale pred menoj po temi kot živo vroče oglje in te usmiljene roke, oh!

Toda kaj! ali sem se smel meniti za sram, za vse, zelo za mraz, ki je stiskal in krčil moje ude, ko sem stopical od hiše do hiše proseč; ali sem smel, ko je pa silila k srcu vroča skrb? Samo-zdaj še, dejal sem, prihodnjič bo že božja volja kakó, samo da ona okreva. Njej je treba dobre hrane, reva, saj samo to jej je tolikanj prizadejalo, ker mora uživati jedi, ki niso za nežni, slabotni njen želodec. Jaz že, jaz sem krepkejši, četudi že trhla gruda; prenesem le še kaj, ali ona! Potem pa ta žalost, ta skrb, to vse se je združilo, da ugonobi nesrečno siroto. O sin, sin! kako daleč je moralo priti s teboj! Oh kar misliti ne smem! Pred dvema letoma še, kaj je bilo, kako je bilo pri nas! Travniki, njive, gozdi, vse, vse je bilo naše, krasno, rodovitno! ali zdaj! izgignolo je, kot kepa snežena v solnci izgine, vse je proč, vse je šlo v goltanec onemu peklenškemu oderuhu Prelésniku, ki je znal zastavljati mreže okolo reveža! in pa njegova pokojna, Bog se usmili duše njene! saj ona je bila največ vsega kriva.

Vrag uzemi tisto gladko kožo in kačje oči tistih žensk, o katerih še človek prav ne vé, ali so njegovega plemena ali so zavrženi duhovi, samo da zdaj v tej lepi podobi uničujejo blagor in zadovoljnost človeško na svetu. Saj ne pravim, ženska mora biti grda, tudi moja Meta je bila brhko dekle, ko sva se uzela, ali bila je brhka po človeški. To pa je imelo nekaj na sebi — kaj vem kaj! fant je zvrto glaval, ko jo je zagledal, in ni odnehal, predno je ni dobil, četudi ni imela okroglega v žepi in se niti ni vedelo, kje je prav doma. Nato pa so bili vsi križi in nadloge pri hiši. Za vse je izgubil pamet in um, vse zanemarjal in le okolo nje se je sukalo, da

se Bogu usmili! Še na cerkev, na božjo besedo je pozabil; kaj bi ne! ona mu je bila oltar, mati božja, angelj, svetnica, duhovnik in prižnica! Kaj ni vse storil za njo! Enkrat se mu je nasmehnila, pa jej je kupil novo krilo; enkrat ga pobožala s tisto svileno ročico, pa je prodal njivo in peljala sta se v Ljubljano in po tri dni ju ni bilo nazaj. A naju z Meto ni mogla trpeti, kača! ker sva svarila in opominala, žal! le zastonj. Iz početka sta nama še dajala tisto bore izgovorjeno, seveda z nevoljo; potem pa, ko so prišle slabe letine in nesreče mej živino, morala sva delati, trdo delati, da sva si prislužila za potrebo. Od njiju sva dobivala le še pisane poglede in nevoljno mrmranje; oh saj vem! najrajša bi bila koj prvi dan po poroki, da bi se bil odprl pod nama črni grob, in še iz te uboge kočice bi bila naju izgnala, da se nisva intabulovala. Na to ona umrje, oh! saj ne želim nikomur smrti, a da bi bila umrla preje že, moglo bi se še pomoči. Tako pa je proč. Več ni njegovega, kot bi se zavrtil na peti, in še to mu proda sodišče zarad dolžnih davkov. Kdo vé, ako že danes ali jutri ne prestopi praga cesarski mož, kot angelj z gorečim mečem in mu veli izpod strehe! Saj pa je tudi ž njim že kar pod zlo. Nekaj žalost po izgubljeni ženi, nekaj skrb, nekaj jeza in največ že tisto žganje, kteremu se je udal, storilo ga je samemu sebi ne več podobnega. Kar po tleh blodi z očmi in s seboj govori, naju niti več ne pozna.

Danes je šel z doma in Bog ve, kdaj se vrne in kakov!

Toda glej, kako sem se zagovoril, — ko treba privariti nji zdravila! Da, ljuba moja, imam zdravila in če Bog dá, v kratkem bode ti boljše. Ker ne samo to, še mnogo več naju čaka, kakor sem prinesel danes. V župnijo smem priti slednji dan in gospa sodnikova pošlje sama vsak dan dobre juhe, dokler se ne okrepeš popolnoma. Blaga žena! solze so jej stale v očeh, ko sem jej pripovedoval o tebi. No reči moram, še se nahajajo dobri in blagi ljudje na svetu, to sem izprevidel danes, seveda v sramoto svojemu sinu.

Ná tedaj; — toda kaj, ali me ne čuješ, Meta? ali spiš? da bi le imel užigalko in bi naredil luč; o luni se tako slabo razloči vse.

Meta! vse tiho! morda pa je ni doma in je lezla k sosedu, kjer imajo toplo in tu notri je mraz; da, reva, prav si storila, ti potrebuješ toplote. Ali vender bi se morala skoro vrniti, tako dolgo mi ne bode izostajala. Grem pogledat za njo. (Stopi k oknu). Kako tiha je noč! nikjer sledu o življenji — pač! tam doli je zletel baš črni gavran čez pobeljeno polje, domu se napravlja; — morda mora tudi k bolni tovarišici, kakor — jaz. Bog pomagaj! saj v tem groznem času vse boleha — tiho! Kaj je bilo to? (Skovir zaupije.) Skovir! čudno in zdaj! mraz mi leti po kosteh in zima me spreha. Jezus Marija! to pa ni kar si bodi! (Čuje se votlo bobnenje in piš.) To bo spomin, prav spomin bo! baš tako sem ga čul, ko so mi umirali pokojna mati. — Zopet! sveti križ božji!

da bi vsaj Meta že prišla, strah me je stopiti čez prag, da bi jej šel nasproti. (Obrne se od okna in zagleda pri peči Meto, kateri je baš luna razsvetila obličje). Moj Bog! — Meta, ali si tu? kako sem se ustrašil! (Gre bliže). Spi. Trdno spanje je, da me ni čula. Meta, vzdrami se; glej, jaz sem tu, Primož. Ali ne čuješ? Nič! to me pa skrbi, — pa ne, ko bi — ko bi — (Dene jej roko na obraz). Jezus Marija! je že! mrtva je, mrtva! Meta, Meta! ali ne čuješ, koj se mi zbudi! gani se vsaj in reci, da živiš! (Trese jo). Nič? nič? tedaj mrtva? zares mrtva? Oh, oh, oh, oh, oh! O tako hitro mi nisi smela umreti; lahko, lahko bi bila še živela. In zdaj je proč, proč! O sin, o sin! to je tvoje delo! (Zgrudi se, objemši Meto, poleg nje po klopi).

Tine (priropoče po veži).

Tine (pijan nastopi).

Hejó, oča, mati, kje ste? Nič? nič doma? Hejo, oča!

Primož.

O sin, sin!

Tine.

No kaj? Vi ste, oča? Vi ste? Kaj hočete?

Primož.

Sin, Tine, moj sin! Poglej, to je tvoje delo, mati — oh, oh, oh!

Tine.

Kaj mati? Bolni?

Primož.

Mrtvi, mrtvi, sin!

Tine (mahoma se strezni, bliža se roditeljema).

Ka-aj! mrtvi? mati! mati! — mati?

Primož.

O ne kliči, ne kliči! prepozno je, mrtvih ne vzbudiš, prej, prej — —!

Tine.

Da bi jaz, pravite, oča, da bi bil jaz kriv — (jokajoč) materine smrti? jaz? jaz, oča?

Primož.

Bog odpusti Tebi in ženi tvoji!

Tine (pade k očetu, z grozo, jemljóč iz žepa papir).

Oča, če je pa tako — glejte, — to sem dobil od sodišča, jutri prodado vse, — vse! vse, oča! Oča, odpustite! oča! Bog vas — obvaruj! (Še enkrat objame očeta in mrtvo mater skupaj, potem dere ven).

Primož (hoče za njim, a se zgrudi pred durmi, ktere zaloputne Tine).

Tine! kam hočeš! kaj hočeš storiti? uj, uj, uj, uj! (Od grozne tuge in obupa preuzet jame grizti in puliti s čeljustmi rob obleke na tleh čepeč).

(Zagrinjalo hitro pade).

Breznikov.

Jezičnik XXI., XXII., XXIII.

Knjiga slovenska v XVI., XVII., XVIII., XIX. veku.

Spisal J. Marn 1883, 1884, 1885.

(Konec.)

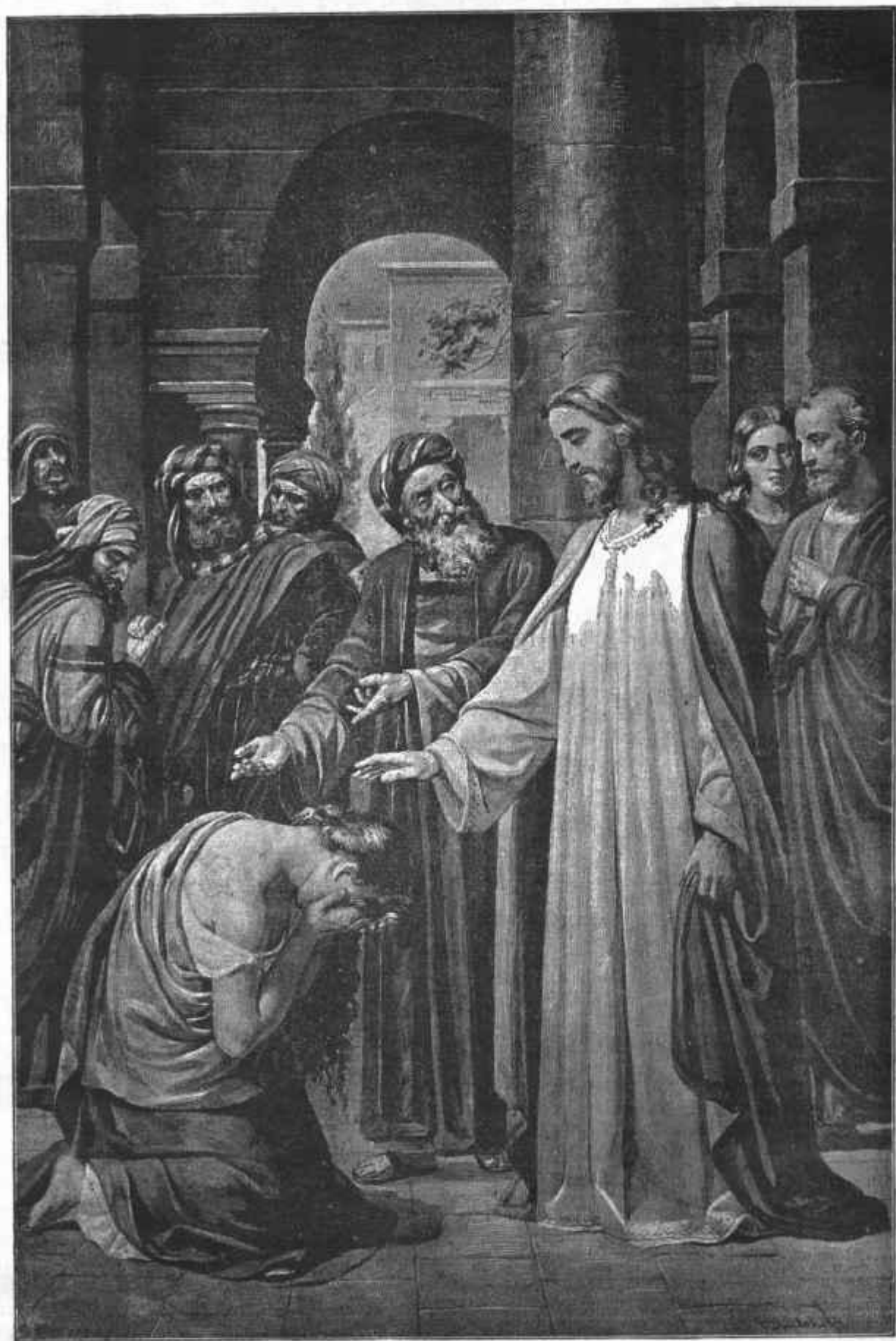
Kakor naznanja itak že sam naslov, Marnovemu delu je naloga, prikazati nam knjigo slovensko. Dоследno in naravski bode torej pričakoval vsakdo, da mu se v nji naštevajo in tolmačijo samo slovenski spisi. Ali med temi nahajamo v vseh treh omenjenih letnikih „Jezičnikovih“ tudi ne baš kratke opazke o precejšnjem številu knjig, pisanih v jeziku latinskem in še več v nemškem, ako namreč njih pisatelj govore kaj „o slovenščini“ (prim. XXI. 1.) No tó bi še bilo osnovano nekoliko pri onih, kateri so pisali slovarje in slovnice, kakor Megiser (XXI. 15—18; XXII. 19—22), P. Hipolit (XXII. 2, 3), Gutschmann (XXII. 43—46), Primic (XXIII. 11), Šmigoc (XXIII. 14), Jarnik (XXIII. 17) . . . akoravno bi se tudi tu nekaj lahko okrajšalo, n. pr. nemška razprava Popovičeva (XXII. 24—26) in marsikak citat latinski iz raznih predgovorov dotičnim knjigam. A nikakor niso na svojem mestu v „Knjigi slovenski“ neprimerno obširne razprave o drugih knjigah nemških, kakor o Valvasorjevi Die Ehre des Hertzogthums Crain (XXI. 39—42), ali Primičev članek o liturgiji (XXIII. 12, 13) idr. Povse nerazumljivo pa mi je, kaj li neki v slovenski književni zgodovini hočejo one nemške pesmi Ed-

lingove (XXII. 54), dasi v „domoljubnem zmislu“, ali Linhartove (XXII. 63, 64), o katerih pesnik sam veli, da mu je ž njimi bil namen, „die Nachbarn gegen Norden zu überzeugen, dass in unserem undeutschen gebirgigten Vaterlande hie und da . . . auch noch ein Blümchen (nemška seveda) heraufschiesst“; ali celó Kuraltove (XXIII. 46) z nekaterimi primeri! In tudi o tisti „Modrini delovnih — Academia Operosorum“, o kateri pisatelj sam v uvodu (XXII.) pripominja, da „v književnosti slovenski je storila malo“, govori se vendar le potem toliko zopet in to z latinskimi stavki (v. str. 1.). — Čemu vse tó? Med slovenske pisatelje ide pač le oni, kateri piše uprav v slovenščini!

A navzlic temu bili bi g. Marnu jako hvaležni, da nam je v „Jezičniku“ XXII. in XXIII. zopet predočil delovanje tudi onih knjižnikov slovenskih, katere je bil že prej opisal v posebnih letnikih, takó Pohlina (XXII. 29), Vodnika (XXII. 82; XXIII. 2), Kopitarja (XXIII. 3), Ravnikarja (XXIII. 4), Metelka (XXIII. 36), nekoliko Kastelca (XXIII. 74) in Kosmača (XXIII. 76), pa Zupana, Čopa, Prešerna in Žemljo (XXIII. 81). Saj pisatelj sam pripazuje o Pohlínu: „Ker se v pričujočem letniku opi-

Slika češkega slikarja F. Doubka.

Jezus in grešnica.

suje „Knjiga slovenska XVIII. veka“, ne more se vender Pater Marko popolnoma v nemar pustiti; naj se torej, kakor drugi tega stoletja, pokaže v nekterih vzgledih.“ Uprav to velja tudi ob ostalih ravno imenovanih pisateljih XIX. veka, zlasti o Vodniku, Kopitarji, Metelku, ter Zupanu, Čopu, Prešernu in Žemlji, o katerih v „Knjigi slovenski XIX. veka“ ne najdeš trohice drugega nego li gola imena, z nakaznicami dakakor o njihovem dejanji in nehanji v dotičnih letnikih „Jezičnikovih“. A tu bi se morali vsekakor ponatisniti vsaj njihovi spisi, kakor se je to zgodilo n. pr. z obsegom „Pisanic“ (XXII. 67). Takó bi čitatelj imel hkrati pred seboj popolno celoto v jednom in istem zvezku, dočim sedaj mora one razprave iskati po raznih knjigah raztrošene, katere pa mu še često niso niti pri rokah. To je pač v „Knjigi slovenski“, posebno v XIX. veku, nesrečna „vrzél“; in jaz to napako v Marnovem delu najbolj obžalujem. Kajti vse ostalo, kar komur ne ugaja, lahko preziramo; ali takšne praznote si v isti knjigi nikakor ne moremo nadomestiti. Akoravno se stvar sedaj ne daje več popraviti, vender jako želim, naj g. pisatelj tu izpuščeno dodá v bodočem letniku, da bodemo v „Knjigi slovenski“ imeli, dasi nekoliko pomešane, vender le — vse liste! —

Pri vsi ogromni marnosti in res čudoviti ustrajnosti sestavljalca „Knjige slovenske“, da zasledí vsak tudi najmanjši pojav književni, pa še vender le pogrešamo nekaterih pisateljev naših in še več spisov slovenskih povsema. Nekaj tega je g. Marn gotovo spregledal, a nekaj nam je še le pozneje prišlo na svetlo. Vsaj v majhno popolnitev oziroma popravo v „Jezičniku“ XXI., XXII., XXIII. navajam tu zaporedoma, kratko naznačujoč, kar sem mogel o tem sam zapaziti.

Takó v XVI. veku treba med knjige Trubarjeve (XXI. 2, 3) uvrstiti še Catehismus sdveima islagama itd. v Tibingi 1575 (v. Lj. Zvon III. 478), izbrisati pa Ene duhovne peisni 1563, kajti té je izdal bil Klombner in ne Trubar (v. Kres IV. 327). A med protestantskimi pisatelji v isti dobi znamo sedaj tudi vsaj za dva katoliška, za vetrinjskega redovnika Len. Pahenekarja, kateri je spisal kratek slov. katekizem, tiskan v Gradci 1574 (v. Lj. Zvon III. 479), in za And. Reclja, župnika na Raki, ki je l. 1582. poslovenil Gornih buqui . . privilegium (v. Lj. Zvon II. 251). Tudi o poznejem rokopisnem prevodu istega vinogradskega zakona po neimenovanem prelagatelji iz leta 1644 (v. Lj. Zvon II. 251, prim. I. 448) v Knjigi slovenski XVII. veka ni spomina. Tako tudi ne o slovenskem tožilnem pismu iz l. 1648 v Središči (v. Kres II. 282). Nadalje so nam sedaj znani pisatelji slovenski v XVII. stoletji: Sig. Gol, župnik v Toplicah, ok. 1646, od katerega se hrani „več slovenskih vrstic, domačih besed in tudi daljših slovenskih opazek“; And. Ivankovič, jezuit v Ljubljani, kateri je l. 1659. preložil v slovenščino Tomaža Kempčana, v rokopisu (v. Kres V. 633); pa Stef. Kemperle, župnik v Ločniku pri Gorici, „ki nam je zapustil obširnejši rokopis ‚evangeljskih prestav‘; v dokladi ‚majhen slovar‘, kjer pravi pisatelj, kako se kaki reči pravi po ‚kranjski, po koroški in po slovenski‘ (Kleinmayr, Zgod. slov. slovstva 63), (a kdaj? v 17. ali 18. veku?) Tudi še kratka

kor. slovenska prisega od leta 1601. (v. Kres V. 53), in slovenska fevdna dolžnost iz leta 1637, zapisal Jarnik (v. Kres III. 326).

V XVIII. veku je tudi znani duhovnik P. P. Glavar po Janševi knjigi o bčelarstvu spisal Pogovor od zhebelnih rojev v rokopisu l. 1776. (Lj. Zvon I. 696; V. 474, 668). Wolsteinovo knjigo o živinskih boleznih (XXII. 73) je neimenovan preložil tudi v kor. slovenščino, tiskano v Celovci 1792 (Lj. Zvon I. 697). Gutschmann je spisal in izdal še Ta veliki Katekismus, Zelouz 1790 in Evangelie ino branje itd., v Zelouzi 1780 (v. Kres V. 632). „Kres“ V. 592 imenuje naslednje do sedaj še neomenjene knjige: Bukvize molitoune, Zelouez 1788, Meshnu petje 1784, Pesme sa deshelski bran, Zelouez 1809, Katekismus ta veliki 1792, od katerih je prvi dve brčkone sestavil tudi Gutschmann. Razven tega so bile že prej objavljene kratke prisega slovenske iz l. 1782. in 1785. v zatiškem gradu (v. Kres I. 682, 475) pa dve središki prisegi iz sredine XVIII. stoletja (v. Kres II. 523). Knjigam pobožnega duha in neimenovanih pisalcev (XXII. 28, 76) bile bi še dodati: Canisius P. Catechismus, v Lublani 1760, petič 1770, Evangelia inu branie na nedele inu prasnike 1758, Svete postne evangelia, sdai novizh popravlene, v Lublani 1794 (v. Lj. Zvon III. 602), Branja inu evangeliumi, v Lublani 1777 (knjižn. pis.), kakor še tudi nekatere druge pri Šafařiku omenjene. Med ogrsko-slovenskimi pisatelji moreta se zdaj poleg Temlina, Severja in obeh Kuzmičev (XXII. 5, 22, 46, 69) imenovati še Mihal Bakoš in Stevan Sijarto, učitelj v Pucincih, kateri je izdal Mrtvecsne peszmi, stere szo sztári píszm vküp pobráne, pobougsane ino na haszek szlovenszkoga národa zdaj oprvics na lzvetlofzt dáne po S. S. P. S. Stampane v Szomboteli, pri Sziesz Antoni vu leti 1796. m. 8. 175 str. (v. Slovan 1885 str. 87; istotam je že g. Ant. Trstenjak popravil Marnov podatek o Fer. Temlinu, da „z Krajne zle'zenyá“ pomenja: iz Krajine — vasi v Tišinski župnji — rojenjá).

Za XIX. vek se je našla knjižica: Pasion tu ie popisvanie od terplienia Jesusa Kristusa inu niegove shalostne matare Marie Deviza . . u' druk dane u' tem lete od Andreja Shuefterja Drabosnika, eniga poredniga paura u' Koratane, 1811 (Kres V. 425). Listov, Beril in Evangelijev pa še navaja Šafařik več. Med Dainkovimi knjigami (XXIII. 19) sem nekjer našel zabeležene tudi: Bukvice za šoli odrasteno mladost 1819 in: Jezus, Marija in sv. Jožef 1857; tudi njegova Abecedna knjižica je bila zopet izdana 1835 in Sto cirkevni peismi še pozneje.

Jonke (XXIII. 73) sam ni pisal slovenski, nego njegov Krajski Čbelarčik 1836 je prevel J. Žemlja (v. Lj. Zvon I. 695). Izmed ogrskoslovenskih pisateljev v XIX. stoletji omenja Marn samo Barla M. (XXIII. 37), a Trplána Š že pri Kuzmiči Štev. (XXII. 46), torej v XVIII. veku! Zakaj niso navedeni tudi ostali prekmurski knjižniki pa knjige, o katerih je pisal Raić B. v „Letopisu Matice slov.“ 1869. 64 sl., tému uzroka ne znam; razven da so morebiti namenjeni za prihodnji „Jezičnik“. Istotako ne vém razloga, zakaj v Knjigi slo-

venski v XIX. veku poleg Volkmerja, Primica, Kvasa, Šmigoca, Danjka, Kremplja, ni spomena njihovim vrstnikom in sotrudnikom, kakor J. Naratu (že pred 1806), Fr. Cvetku, Al. Pergerju, Stef. Modrinjaku, Mih. Jaklinu, Jak. Košarju, And. Gutmanu, Drag. Šamperlu, Stanku Vrazu, Ant. Murku, Jož. Lipoldu in drugim, kateri so na književnem polju slovenskem delovali v prvi polovici našega stoletja, vsaj pred dobo „noviško“ (1843), in o katerih razpravlja Macun v „Knjiž. zgodovini slov. Štajarja“ 1883 str. 72 sl.; tudi D. Trstenjak, n. pr. o Košarji v Zori 1872 str. 23., o Pergerji v Kresu 1884 str. 57.; o Modrinjaku pa B. Flegerič v posebnem spisku 1881. Sèm bi šli že tudi Jur. Alič, Sig. Juvančič, nekoliko M. Glaser, J. Zabukošek, Jur. Ajlec, M. Vršič (poslovenil knjižico Duhovni varuh za mladost, v Radgoni 1833), Ant. Lah (drobno knjižico Leseni križec, v Radgoni 1835) (v. Ij. Zvon IV. 696—8), pa U. Jerin, Fr. Jelovšek, Jož. Burger,

Ant. Pekec, Fel. Rant (v. Jezičnik IX. 28 sl.), tudi Slomšek in tovarši, ter še marsikateri rodoljub, ki je bil že v oni dobi nastavlil pero ter poskušal orati še dokaj zaraslo ledino slovenske književnosti.

No pa z vsemi temi, kakor tudi še z ostalimi književnimi znanci, srečamo se morebiti — takó vsaj upamo, k letu v Knjigi slovenski v XIX. veku B. In tó pričakujemo tem trdneje, ker so na konci „Jezičnika“ XXIII. opisani skupno „Čbeličarji“ 1830—1833, katerih delovanje sega nekaterim zelo tja v drugo polovico našega stoletja, ter se zato o drugih istodobnih pisateljih ni moglo že sedaj razpravljati. A takó bode tedaj g. prof. Marn, kakor (XXIII.) sam pravi, „vrzel mej knjigopisjem Čopovim (v Šafařkovi Geschichte der südslavischen Literatur I. do leta 1830) in Costovim (od leta 1869. v Letopisu Matice slovenske) zgradil.“ V kar mu ljubi Bog daj — po njegovi in naši želji — potrebnega zdravja pa dobre misli!

Andrej Fekonja.

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

Nega Gorenjskem so imeli vsi svoje hiše in kosce kmetije, ki pa ni mogla preživiti popolnoma njih in njihovih rodovin. Denarje so pošiljali domov vsak mesec, navadno po deset, kdaj tudi po dvanajst goldinarjev. Človek se je moral čuditi treznosti in varčnosti njihovi. Delavne dni so pili vino, če so jim ga dali gospodarji; sami niso potrošili za nje ničesar; še ob nedeljah so se zadovoljili z jedno merico; upijanil se ni nikdar nobeden. Slamorezci so bili vsi oženjeni razven jednega. Pa tudi ta se je bil že preskrbel z ljubico, s katero se je mislil po veliki noči poročiti. Pisal sem ji zanj silno dolgo pismo, katero sem zabelil obilno z najslajšimi frazami iz romanov. Odgovorila mu je nekako takole: „Preljubi Andrejček, kar ne morem ti dopovedati, kako so se smijali mati moja, ko sem jim prebrala tvoje pisanje. Dejali so: Prismo di se mora goditi strašno dobro, če ne, ne bi se mu ljubilo, pisati take prazne. Ako ne pride kak boljši snubač, pa ga uzemi; meni nič mari. Tako so mi govorili mati, jaz pa sama nisem vedela, kaj bi rekla. Ko bi mi bil doma povedal, da me imaš tako neskončno rad, ne bi te bila izpustila iz rok; tistega Varožlina ne bi bil ti nikoli videl, ker bi bil moral ostati pri meni. Ali doma si se držal kakor štor; dostikrat nisem mogla izvleči nobene besede iz tebe ali pa si kvasil in čeljustal kaj prav nepotrebne in neumnega. Pravil si mi jednoč gotovo dve uri, kako lepa dekleta si videl v Kamniku. Toda zdaj je vse dobro. Pridi prav prav kmalu nazaj, jaz te že kaj teško čakam. Za me se nikari nič ne boj, ker ostanem do smrti zvesta tvoja Mana.“ — Srečni Andrej je verjel tem besedam ljubice svoje tako trdno, da mu se je videlo povse nepotrebno, da bi ji še kaj pisal. Vélíki teden se je vrnil

domov in našel zlato Manico — omoženo! Dejala mu je: Jaz te tako dolgo nisem mogla čakati, zakaj nisi prišel domov pred pustom. Pa ne smeš misliti, da sem slabo prebrala. Tomaž moj ima celo polovico kmetije, ti pa niti jedne četrti ne. Zdaj se pa le hitro izgubi! Tomaž je dejal, če se bom menila še kaj s tabo, da bo razčesnil tebi glavo, mene pa tako namahal, da bom vsa črna. Ubogega Andreja je ta nezgoda tako izbegala, da se je hotel zapisati v vojake, vendar se je še o pravem času premislil. Tudi mene je nekoliko jezilo, da je tako naglo pogasnil žarki plamen, ki ga je razpihal romantični moj list v srci gorenjske krasotice. Ko sem popotoval o počitnicah skoz Komendo, povedala mi je krčmarica, da se je Andrej brzo potolažil in si našel že čez tri mesece drugo nevesto ter se z njo tudi poročil.

Razven slamorezcev nahajali so se takrat na severnem Hrvaškem nekateri izobraženi naši rojaki, in sreča mi je poslužila, da sem se z njimi sešel in seznanil. Grede po varaždinskem trgu, slišal sem elegantno opravljenega gospoda, ki se je razgovarjal z lepim dečakom, ki je šel z njim, po slovenski. To me je seveda jako razveselilo, gospoda pozdravim in vprašam, če ostane dlje časa v Varaždinu. On mi veli: Jaz živim tukaj že precej dolgo, tale moj sin se je že skoro ves pohrvatil. Prijazni gospod mi pove, da je Kranjec in se zove Vilhar. Bil je brat pesniku našemu, Miroslavu! Varaždin mu je vsaj od konca tako ugajal, da se je nakanil naseliti v njem za stalno. Prebival je, če me spomin ne vara, v svoji hiši. S sinom njegovim sva se pomenkovala potem, kadar koli sva se srečala. Bil mi je neizrečeno simpatičen dečko. Pohajal je mestno rejalko, ki je imela prav dobre učitelje. Z dijaki svojimi so posto-

pali mnogo spodobnejše in priljudnejše, nego se je godilo to v drugih tamkajšnjih učilnicah. Šibe niso zmatrali za potrebno učilo in učence so vikali, brez razločka, naj so bili gosposkega ali kmetiškega rodu. Vilhar je govoril o ti šoli vedno spoštljivo in pohvalno; z napredkom sina svojega je bil popolnoma zadovoljen. Ta mladič je imel takrat še le kakih 10 ali 12 let, ali že v ti nežni dobi se je vzbudila v njem topla ljubezen do narodnega jezika. Priznal mi je sam, da se uči med vsemi predmeti z največjim veseljem ilirski, zato ni čudo, da so mu uhajale med slovenske besede in oblike neprenehoma hrvaške, n. pr. svaki namesto vsak i. t. d. To čustvo je ž njim raslo in odraslo in ga bo spremljevalo brez dvojbe do groba. Strica svojega Miroslava je v rodoljubji ne le dosegel, ampak ga še znatno presegel in prekosal. Nikdar omahujoč zmatral in čutil se je ponosno zmirom za Slovenca, ob enem pa tudi z vso dušo in z vsakim udarcem iskrenega svojega srca za Slovana.

Ko sem odhajal konec septembra 1853. l. od doma na Hrvaško, prosila me je žena menguškega graščaka Mihaela Stareta, da bi poiskal o priliki brata njenega Jurija, ki je bil nekdej imeniten doktor, zdaj pa obdeluje borno svojo kmetijo v Medmurji, nekoliko ur od Varaždina. O binkoštih 1854. l. sem izpolnil željo njeno in tudi svojo. Jurij Jelovšek more se imenovati po pravici slovenski filozof in čudák, kakeršnih se nahaja prav malo pa vsem neizmernem božjem svetu. Porodil se je v jako bogati hiši na Vrhniki. Slavni penezoslovec in kronolog Anton Jelovšek je bil brat njegov. Izmed sester se je omožila Marija v Menguš, Franica pa na Bled. Juriju se je godilo kaj dobro za mladih let; imel je obilo vsega, česar koli je zaželel. Denarja so mu dali roditelji, malo ne kolikor je hotel, da bi bil užival lahko mnoge prijetnosti in slasti ljubljanskega in dunajskega življenja. Slovenska pamet in neka prirojena plahost sta ga obvarovali, da ni izgrešil prave poti in se izgubil. Učenje mu ni delalo nikake težave, ker mu je podarila priroda prebister razum in jako dober in trden spomin. Mati njegova ga ni nikoli ljubila. V glavo se ji je zapčila čudna in najbrž kriva misel, da so ji sina kmalu po porodu zamenili cigani, da Jurij ni otrok njen nego ciganski. Sestra njegova Marija mi je pravila dostikrat, da ni bil ne v obraz ne po navadah in svojstvih čisto nič podoben bratom in sestram svojim. Občeval je boje ž njimi samo toliko, kolikor je moral; tuji ljudje so mu bili menda ljubši od domačinov. Rad in po bratovski prijazno družil in pomenkoval se je z jedinim Antonom. Izdelavši ljubljanski licej, šel se je na Dunaj učil zdravništva. Pridobil si je ljubezen vseh svojih profesorjev, ki so ga šteli med najmarljivejše in sposobnejše svoje poslušalce. Čez pet let je prebil z izvrstnim uspehom izpite in postal doktor. V stroki svoji se je tako izuril in odlikoval, da je spadal po javnem mnenju med najboljše zdravnike, za nekatere bolezni in operacije trdili so zelo zvedenci, da ima le malo tekmecev, ki bi se mogli z njim kosati. Klicali so ga na pomoč ne samo

prosti ljudje, ampak tudi najprvi dostojanstveniki in bogatini. Za zaslužek mu se torej ni trebalo bati. Da je hotel, bil bi lahko v malo letih obogatel. Tako so mi opisali Jurija vsi žlahtniki njegovi, s katerimi sem govoril. A kaš takrat, ko mu se je razgrnila pred očmi najsjajnejša bodočnost, prišla mu je preskrivnostna izprememba, da se je kar nanagloma nekaj zamislil in začel ogibati vsake človeške družčine. Kmalu potem je pokončal vse prelepe svoje diplome, dekrete in spričevala in ne poslovivši se z nobenim prijateljem nekamo izginil. Izmed vseh avstrijskih narodov so mu se priljubili najbolj Hrvati. O hrvaških kmetih je bil uverjen, da so si ohranili čistejše od vseh drugih ljudi prvotno človeško prostost, nrvnost, dobrodušnost in milosrčnost. Namenil se je naseliti in ostati med njimi do smrti. Napotil se je v Varaždin in pozakonil z lepo, blago deklico, s katero se je bil seznanil na nekem službenem popotovanji. Oba sta se preoblekla po kmetiški, šla v Medmurje in si kupila blizo Štrigove hišico z vrtom, poljem in vinogradom. Tu sta se hranila pošteno s pridelki žuljavih svojih rok in potnega svojega obraza. Vinograd je ležal v tako strmi rebri, da se z vozom ni moglo priti do njega; potrebni gnoj je znosil vanj Jelovšek na svojih plečih. Bližnja gospoda so ga zaman nagovarjali, da bi jim pomagal v boleznih z odličnimi svojimi vednostimi in izkušnjami, on o zdravništvu ni hotel ničesa več slišati. Ko so zvedeli znanci in sorodniki, kak stan si je zdaj izbral, mislili so, da je zblaznel, in skoro ga pozabili. Z živim sočutjem se ga je spominjal samo jeden človek, brat Anton, penezoslovec. Jedno leto pred mano je popotoval k njemu. Jurij se je bil že močno postaral, kar se nista videla, okolo ušes in nad čelom so se mu bili vsi lasje pobelili. Anton ga je vprašal, kako mu je? Dobro, odgovori Jurij, jaz, žena moja in jedini otrok, ki ga imava, smo hvala Bogu zdravi kakor riba. Za živež nas ne tare nobena sila, itak bi prodal radi starosti to zemljišče, ko bi se našel kupec in bi se nastanil potem v kakem dobrem málinu, to seveda na Hrvaškem. Malinarji kruha nikoli ne stradajo in ne trpe toliko kakor mi zemljedelci. Anton je ostal pri bratu poldrug dan. Izprašal ga je na tanko, kaj ga je napotilo, da se je izneveril zdravništvu, ki mu je dajalo tako obilne prihodke. Jurij mu je dejal resno: Vest in ponos. Spoznal sem korenito, da je medicinska „znanost“ laž, pa me je bilo sram, da bi ž njo ljudi sleparil za denar. Bolnika ozdravi blagodatna priroda, ne pa zdravniški recepti, zmazki in zmeski. Lažljiva pa je bila tudi vsa tista uglajena, olikana in po vseh parfimih dišeča družba, v katero sem moral zahajati in se v nji dolgočasiti. Imel sem vsakovrstne prijatelje in tovariše, katere si je zmatrala bedasta druhal za cvet človeške inteligencije, za uzor pristojnega vedenja in dobrega ukusa, ali sem se uveril, da so bili stokrat grji lopovi nego vsi tatje in cigani. V obraz so mi hlinili prijaznost, za hrbtom pa so mi kradli poštenje in me črnili in ovajali vladi in poglavarjem.

(Dalje prihodnjič.)

Naše slike.

Vseh čeških umetnikov sliki podajemo danes svojim čitateljem. Prva je delo Fr. Doubka, druga F. Jeneweina.

Fr. Doubek je odbral svoji sliki predmet, kateri so pred njim obdelavali že mnogi znameniti umetniki. Predočil nam je trenotek, v katerem je Kristus farizejcem, ki so mu prišli tožiti prešestnico, dejal: „Kdor iz vas je brez greha, dvigni kamen in vrzi ga vanjo,“ v tem ko je skesano grešnico odpustil s svarilom: „pojdi in ne greši več.“ Značajni obrazi farizejcev z utisnenim jim licemerstvom, skesana in v sramoti pred božjim sinom topeča se lepa grešnica in pa nežnomili obraz Kristov, s katerega odseva rajska dobrota, a ob enem tudi resnobno očitaje, dokazujejo, da je umetnik prav dobro rešil postavljeno si nalogo.

Fr. Jenewein pa je za predmet svoji sliki odbral oni trenotek, v katerem je — kakor pripoveduje pravljica — prva češka vladarica, energična in pogumna Libuša, po nadnaravnem navdahnenji prorokovala veliko in slavno bodočnost ravnokar utemeljeni Pragi. V somraku, ko so duhovniki zažigali žrtve bogovom, videla je v duhu, kako bode nje mesto napredovalo in kaka slava se bode češkemu narodu širila od njegovega imena. Orel, ki nad prorokujočo devico kroži v višavi, je simbol mogočnega Slovanstva, brez katerega bi si Praga ne bila nikoli pridobila toliko slave, kolikor je je videl proroški duh njene utemeljiteljice.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

V poslednji številki nam je bilo tako tesno za prostor, da smo morali izpustiti vse vesti s slovanskega sveta. Naj nam torej častiti bralci odpuste, ako so nekatere že nekoliko zastarele.

Koroška dopolnilna volitev za državni zbor se je izvršila neugodno za nas Slovence. Zmagal je nemški kandidat Ghon z 72 glasovi proti našemu Andreju Einspielerju, ki je dobil le 56 glasov. Volilni okraj je sestavljen tako umetno in za nas Slovence tako neugodno, da že o začetku nismo imeli veliko upanja do zmage. Vender smo se zanašali na zavednost koroškega slovenskega prebivalstva ter pričakovali, da si bode povsod ohranilo one postojanke, katere je imelo o poslednjih državnoborskih volitvah, ter si pridobilo tudi novih. Bilo bi se to vsekakor tudi zgodilo, ako bi nam ne bila vis maior nasprotovala. Padlo je namreč ravno noč pred prvotnimi volitvami toliko snega, da oddaljnejšim narodnim volilcem z gor ni nikakor bilo mogoče priti na volišče. In tako so nam nemški volkovi ugrabili tri občine. — Te Pirhove zmage se sicer pravoverni nemški Izrajel na Koroškem neskončno veseli; a nepremišljeno je to veselje. Z doslednim in neutrudljivim delovanjem bomo mu izvili skoro tudi to volilno skupino iz rok.

Nove knjige. „Neposredni davki za vse v dunajskem državnem zboru zastopane dežele avstroogrške monarhije“. Sestavil Rajko Šinek, c. k. davčni prigljudnik v Tolminu. V Gorici 1885. Natisnila Hilarijanska tiskarna. Založil pisatelj. Str. 144, 8°. Cena 1 gld. — Knjigi je namen poučiti Slovence o odmerjevanji in plačevanju neposrednega davka, da bi se zavedali najvažnejših državljanskih dolžnosti; priporočamo jo Slovincem najtopleje; naj pomislijo, da taka specijalna dela, katera zanimajo le zavednejše rojake, treba krepko podpirati, da ne bode ostal hvalevredni trud pisateljev brez uspeha.

František Ekert je v 2. letošnji številki Je-linkovega „Slovanskega Sbornika“ izvestil Čehom o delovanji naše „Družbe sv. Mohorja“. — Fr. Ekert je znan

Slovincem od lanskega našega obiska v Pragi, kjer jim je bil voditelj ves čas njihovega bivanja v Pragi. Še takrat ko smo bili v Pragi, kupil si je koj slovnico slovenskega jezika, nosil jo vedno s seboj in se pridno učil iz nje. Zdaj že brez težav čita slovenske knjige in marljivo opazuje vse književne prikazni naše, s katerimi seznanja svoje rojake. Tako smo poleg Jana Lega dobili Slovenci drugega prijatelja, ki si je izbral nalogo, seznanjati Čeha z našimi književnimi razmerami. Tako se širi slovanska uzajemnost.

„Grenzboten“ (Lipsija, Verlag Fr. Ludw. Herbig), tednik za politiko, književnost in umetnost, prinesel je v 4. številki jako zanimljiv članek Frana Podgornika: „Der Verlust des Volkstums durch die Sprache“. „Grenzboten“ je jako miren in objektivni list, sodi tudi o avstrijskih razmerah dosti objektivno. Podgornikova razprava mora zanimati vsakega Slovana; g. pisatelj je iznašel o dotičnem predmetu zakon, ki je popolnoma izvoren. Zategadelj bode pisatelj o tem važnem predmetu rekel katero obširneje v „Slovanu“ ter se bode pri tem posebno oziral na razmere med Romani, Nemci in Slovani.

Pobiranje doneskov za „Narodni Dom“ v Ljubljani. Zabeležiti nam je veselo vest, da bo polovica prve stotine razprodanih krajcarskih knjižic skoro gotova — krajcarskih pravimo, ker smo dobili razven tega še posebe na desetkrajcarske knjižice nabranih toliko vsot, da bi, preračunjene na krajcarske knjižice, pomnožile njih število za 19.

Razprodanih imamo sedaj 47 krajcarskih knjižic; število se je tedaj v zadnjem času pomnožilo za štiri. Dobili smo namreč 44. knjižico pod št. 93 (poverjenik g. J. F.) iz Ljutomera, 45. knjižico pod št. 305 (poverjenica gospica Fr. T.) iz Menguša, 46. knjižico pod št. 74 (poverjenica gospica M. M.) iz Št. Jerneja in 47. knjižico pod št. 22 (poverjenika gg. A. J. in J. P.) iz Podbrezja. Tedaj novič dve gospici poverjenici; kakor je videti, bilo je vzgledno postopanje naših vrlo zavednih Vrhničank jako vspodbudljivo. Sedaj imamo vsega skupaj,

če ne jemljemo v poštev nabranih manjših vsot, šest od ženstva razprodanih krajcarskih knjižic.

Dostaviti nam je še, da smo v zadnjem času dobili tudi več manjših vsot, nabranih nekoliko na krajcarske, nekoliko na desetkrajcarske knjižice. Posebno znatna in omenljiva je ona, ki jo je poverjenik g. K. P. v Ljubljani nabral na desetkrajcarsko knjižico pod št. XII. v znesku 57 for. 60 kr. Vsem gg. nabiralcem in nabiralkam za marljivi trud najtoplejšo zahvalo. Le tako naprej!

S ponosom lahko trdimo: Nam ni treba nobene posebne reklame. Najboljša reklama za naše domoljubno podjetje so faktični uspehi.

Nemški državni jezik je ono vesoljno zdravilo, s katerim namerjajo nemški zdravniki državnega zbora ozdraviti bolno telo Avstrije. Baron Sebarschmid je v državnem zboru za splošne veselosti desnice povedal to vesoljno sredstvo. — Znaprej se že more reči, da se možem ta nakana ne bode posrečila, kajti to je gotovo, da avstrijsko domoljubje ni še izginilo iz državne zbornice na Dunaji. Glasovati za nemški državni jezik, bilo bi pa toliko, kot pripravljati pot združenju Nemčije, bilo bi delovanje „za kralja pruskega“.

Ostali slovanski svet.

Uboga Bosna! — Z veseljem smo pozdravili avstrijsko okupacijo Bosne in Hercegovine, kajti smo mislili, da se bode uvel v njima red in olajšalo stanje krščanskega prebivalstva. Sedaj se pa čedalje bolj spoznaje, da so te nadeje bile prazne; spoznaje se, da se v Bosni in Hercegovini uvaja ona nenaravna politika, katera je v Avstriji rodila že toliko zlega.

V poslednjem času je izšla v Lipskem nemška knjiga pod naslovom „Bosniens Gegenwart und nächste Zukunft“, katera je v vseh političnih in diplomatskih krogih vzbudila splošno zanimanje zato, ker nje pisatelj tako temeljito popisuje razmere v Novi Avstriji, da je opravičeno mnenje, da je sam moral dalje časa biti na odličnem mestu bosenske uprave ali da ima vsaj najintimnejše zveze s prvimi avstrijskimi dostojanstveniki v Bosni. Iz te knjige je zvedel strmeči svet, da je vse ono, kar je Kallay govoril v delegacijah o urejenih razmerah in o rastoči blaginji v Bosni, čisto navaden, gol humbug, in da je po naravi tako obilno obdarjena in lepa ta slovanska dežela postala le torišče mažarskih mahinacij proti Slovanstvu. Namesto krščanskega prebivalstva se podpira mohamedansko, ker Mažarji upajo še vedno najti v njem močnega zaveznika proti Slovanom. Za osnovne šole se ne stori ničesar in še zelo se zavira navadno njihovo ustanavljanje, ker se Mažarji boje, da bi naravno tako zelo nadarjeni bosenski kmet ne postal prehitro neodvisen. Poljedelstvo, obrtnost in trgovina propada po pisateljevih besedah od dne do dne bolje, tako da je v tem oziru v zemlji huje, nego je bilo za turškega gospostva. Siromaštvo se širi po deželi silneje, do česar mu še posebno pripomagajo ogrski Židje, ki so se naselili po vsej Bosni in kakor volkodlaki sesajo iz nje še one zdrave sokove, kolikor jih je še ostalo. Jedin, ki ima iz Bosne znaten dobiček, je ogrski erar, kajti avstrijski vladarji v Pešti so vedeli stvar urediti tako, da se ves posredni davek steka v ogrske državne blagajnice, in jedina naprava, katera v okupovanih deželah posluje uzorno, je davkarski urad s svojimi neizprosnimi eksekutorji. — Tako pisatelj imenovane knjige. Mi pač ne moremo reči drugega, kot: uboga Bosna!

Česka „Ústřední Matice školská“ je imela leta 1883. dohodkov 149.794 gld. 34 kr., izdatkov pa za vzdrževanje svojih dosedanjih in za napravo novih šol 176.688 gld. 98 kr. Nedostatek 26.894 gld. 62 kr. se je pokrila iz prihrankov prejšnjih let, kateri pa še vedno iznašajo 190.403 gld. Od svojega ustanovljenja do 25. novembra lanskega leta — tedaj ne v polnih petih letih — prejela je ogromno vsoto 804.117 gld. 89 kr. darov. „Ústřední Matice“ uzdržuje 33 zabavišč, 23 narodnih in meščanskih šol, med katerimi jih je nekoliko večrazrednih, in dva gimnazija. Na vseh teh učiliščih deluje 153 učiteljskih moči. — Kakor se iz tega vidi, je češka osrednja matica v prosvetnem oziru prava država v državi. Narod pa, ki s tako velikimi žrtvami uzdržuje to društvo v obrambo svojega obstoja, zasluži

občudovanje vsega omikanega sveta. Tak narod ne more propasti.

„Národní Listy“ — najrazširjenjši politični češki list — praznovali so dne 1. januarja t. l. svojo petindvajsetletnico. Uredništvo je za ta dan priredilo posebno krasno izdajo na šestih polah največje oblike z doneski vseh stalnih sotrudnikov lista in s poročili o vseh važnejših dogodkih pri listu v pretekli petindvajsetletni dobi. Najzanimivejša je štatistika, iz katere se razvidi, da jo bil list 325krat zaplenjen; da je bil obsojen na 17480 gld. izgube od kavicije in razni njegovi uredniki vsega vkup na jedenajst let, devet mesecev in tri tedne v zapor in konečno, da je ves čas, odkar izhaja, za narodne in dobrodejne namene nabral 786.072 gold. 55 kr. in 550 frankov. — Res jasen obraz preganjanja in trpljenja, pa tudi velike veljave in blagodejnega poslovanja.

Poljaki v Ameriki. — Ker pruska vlada tako surovo in nečloveški ravna s poljskim narodom, umevno je, da se otežava Poljakom čedalje bolj življenje v podedovani svoji, nekdanj samostalni in slavni domovini. Zato se jih s Poznanjskega in iz Zahodne Prusije izseljuje vsako leto več v Ameriko, da si tam ustanove novo domovino, v kateri jih vsaj Bismarkovi žandarji ne bodo ovirali v narodnem razvoju. Po teh izseljencih je poljsko prebivalstvo v Združenih državah severne Amerike naraslo že na 700.000 duš.

Svobodna ustava Združenih držav zagotavlja, kakor vsem ostalim, tudi poljski naselbini popolno ravnopravnost ter je ne zavira v narodnostnem gibanju. Zato si Poljaki snujejo razna podporna in izobraževalna društva po vseh številnejših naselbinah. Ta društva imajo potem svoje središče v takozvanem „związku“, ki se je po inicijativi Juljusza Andrzejkowicza osnoval leta 1880. v Čikagu. Doslej je „związku“ pristopilo že sedemnajst raznih društev.

Tudi v duševnem gibanju ne zaostajajo ameriški Poljaki. Imajo namreč osem časnikov. Ti so vsi tedniki in se imenujejo: „Gazeta polska“, „Tygodnik powieści“, „Gazeta katolícka“, „Dzień świętny“, „Zgoda“, „Ojczyzna“, „Pielgrzym“ in „Krytyka“. Pač se ne more reči, da bi ti listi imeli kako književno vrednost, temveč nastali so z večine vsi iz ameriške špekulacije, in sicer poglavitno zaradi reklam in oznanil, vender pa imajo za narodno življenje ameriških Poljakov velik pomen zato, ker jih varujejo odnarojenja. —

Zanimalo bode marsikoga, da imajo tudi Litevci v Ameriki svoje časnikarsko glasilo. Imenuje se „Letuwiszkasias Bałsas“ (Litevski glasovi).

Jan Matejko je dogotovil sliko v velikih razmerah. Na najnovejši ti svoji sliki predstavlja nam zgodovinsko važno dogodbo iz življenja device orlejske; oni trenotek namreč, ko Ivana d' Arc pelje s ponosom zmagovalke kralja francoskega v Rheims. Sliko to hvallijo zarad zgodovinske vernosti in umetniške dovrše-

nosti, kar se pri Matejkovih delih sploh nikdar ne pogrša; očitajo mu pa, da se čedalje bolje in več, nego je prav, pogrza v mysticizem. Na gori omenjeni sliki je namreč umestil ravno nad glave v mesto idočega spreveda vizijo Ivanino: tri svetnike, v katere ima ona obrnen svoj pogled, in sicer v taki velikosti, da opazovalčevo oko zaradi nesimetrije in zaradi popolnega nedostatka perspektive jako neprijetno iznenajajo.

Usoda Poljakov na Pruskem. — Že večkrat smo omenili v našem listu, kako barbarski se ravna na Pruskem s Poljaki. Bismark hoče k onim pokrajinam, katere so nam predniki sedanjih Nemcev uzeli z mečem in ognjem, pripojiti še Poznanjsko, kjer še do danes stanujejo Poljaki v množini. Da to doseže, ni mu nobeno sredstvo preslabo. Tako okrutno, kakor so ravnali Nemci v osmem, devetem, desetem stoletju in pozneje s svojimi slovanskimi sosedi, ravna ž njimi tudi še danes Bismark in njegovi krvniki „prosvete.“ Neštevilno poljskih rodbin je ugonobilo to nemško divjanje proti Slovanstvu; mnogim zagrenilo in okrajšalo življenje.

Dne 15. in 16. januarja je bila v nemškem državnem zboru po inicijativi Poljakov razprava o vneboupijočem ravnanju nemške vlade s poljskim prebivalstvom. Vlada v zboru ves šas, dokler je trajala ta razprava, ni bila zastopana, kakor da bi hotela izreči, da o preganjanju Poljakov ni dolžna odgovarjati, da — za Slovane na Nemškem sploh ni pravice. Jako ostro so obsojali nepostavno in nečloveško ravnanje vladno poslanci dr. Jazdzewski, Liebknecht, Möller, Windhorst in Rickert. Iz govorov poslednje četvorice se je sicer videlo, da jih vodi bolje sovraštvo do državnega kancelarja, nego čut pravice in bratovska ljubezen do svojih slovanskih sodržavljanov, a vendar so morali vsi priznati, da je tako ravnanje plod skrajne razdivjanosti in nevrede velike in močne države. — Da ta razprava ne bode imela prav nobenih nasledkov, temveč da bode Bismark svoje započeto delo nadaljeval, nismo dvojili ni za trenotek. In res je že 28. in 29. minolega meseca Bismark v pruskem deželnem zboru s svojim na skrajno divjaštvo meječim govorom dokazal, koliko se on in pruska vlada menita za proteste državnega zbora. S silo, dejal je Bismark, iztirali bodemo Poljake; pokupili bodemo njihova selišča ter jih razdelili med Nemce; ponemčili jim osnovne šole in skrbeli za to, da si noben Nemec ne uzame Poljke za ženo. Toliko da ni še pristavil: poslali jih bodemo v Kamerun, da jih tam požró kanibeli pruskega kralja. — Po vsem omikanem svetu je ta Bismarkov govor vzbudil strmenje in nevoljo. Nikdo bi ne bil pričakoval, da je sivemu državniku lastna še taka surovost, kakeršna bi delala čast krvnikom starega veka. Jedini avstrijski nemškonarodni poslanci so imeli toliko drznosti in nesramnosti, da so Bismarku zaradi tega omiki in prosveti devetnajstega stoletja v obraz bijočega govora čestitali. — Obojim — Bismarku in našim nemškonarodnjakom — bode se to še utepalo.

„Ugro-russkija narodnija pesni, sobrannija G. A. De-Vollanom, s priloženim očerka bita ugorskih Russkih i etnografičeskoj karti Vengriji.“ (Ogrskoruske narodne pesmi, nabrane G. A. De-Vollanom, z dodatkom načrta bitja ogrskih Rusov in narodopisnega zemljevida Ogrske) naslov je zbirki 545 ogrskoruskih narodnih pesmi, katere je izdalo carsko rusko zemljepisno društvo v Petrogradu v XIII. zvezku svojih zapiskov, G. A. De-Vollan, ki je mnogo časa živel med ogrskimi Rusi, uredil je lepo to zbirko jako krasno ter jej dodal zelo imenitne podatke o načinu življenja ogrskih Rusov in o zemljepisnih in narodopisnih razmerah med njimi, tako da ima obširna knjiga za vsakega, ki se zanima za slovanske razmere v severni Ogrski, zelo veliko vrednost.

„Izvestija slavjanskago blagotvoriteljnago občestva“ urejata letos znana slavista H. N. Bestužev-Rjumin in P. G. Moravek. Program listu je ostal isti kakor doslej, le na politične zadeve pri posamičnih slovanskih narodih se ozira bolje. V ta namen sta uvela nova urednika poseben pogled po slovanskem svetu pod naslovom „slavjanskoje obozrenije.“ List velja za celo leto le dva rublja in se more naročiti pri nas pri vsakem poštnem uradu. Kdor čita ruske knjige, naj si ga ne zamudi naročiti, ker se nahaja v njem mnogo za spoznanje razmer pri vseh slovanskih narodih jako poučnega in zelo zanimivega gradiva.

Naš rojak profesor dr. Celestin bode čital v vojaškem znastvenem društvu v Zagrebu ta predpust daljšo razpravo „O radikalnem stremljenju na Ruskem.“

Ivan Sergjejevič Aksakov, po vsem svetu slavno znani ruski politik in časnikar, umrl je v Moskvi dne 8. t. m. Pokojnik je bil neutrudljivo delaven za širjenje slovanske ideje med Rusi in je posebno za poslednje ruskoturške vojne vedel javno mnenje velike države naduševati za osvobojenje Bolgarjev. Mi smo sluko in životopis njegov priobčili v 17. številki leta 1884.

Ruski pisatelj Lev Tolstoj si je pridobil s svojimi krasnimi pripovedkami in romani že malone tako svetovno slavo, kakor umrli Ivan Turgenjev. V vse omikane jezike se prelagajo njegovi spisi in pri nekaterih narodih nastajajo cele književnosti iz kritik in ocen njegovih spisov. V severni Ameriki sedaj govori in piše vse o njegovem umotvoru „Izpoved“, ki je izšel lani v angleškem prevodu. Tako živo zanimanje je vzbudila ta knjiga, da se tolikodane vsak dan prikaže kako samostalno kritično delo o njej in da zelo duhovniki raznih ver in sekt govoré o njej s propovedovalnice. Seve da so jedni pro, drugi contra. — V Parizu je imel nedavno slavni francoski kritik in estetik François Sarcey javno predavanje o Levu Tolstem in njegovih spisih. Primerjal jih je s spisi boljših leposlovcev francoskih in naglašal posebno, da imajo vsi značaji v Tolstega spisih estetično podstavo. „Zato — dejal je — me veseli, da je naša mladina tako jako zaljubljena v Leva Tolstega umotvore, in želel bi le, da bi tudi dozorelejši ljudje pridno segali po njih.“ Gotovo lepo in znamenito priznanje velikosti slovanskega duha!

Konstantin Jagrovič Makovskij, najslavnejši ruski slikar, slavil je v začetku letošnjega leta petindvajsetletnico svojega profesorskega delovanja na petrograjski slikarski akademiji. — Makovskij jemlje svojim slikam predmete navadno iz narodnega življenja ruskega. V izvedbi je mojster, da med ruskimi slikarji nima tekmea. Slike njegove so plastične, in opazovalcu se zdi, kakor da bi se naslikano dejanje res pred njim vršilo. — Pred letom dni je imel ljubljanski trgovec Fran Kolman razstavljen barvotisk jedne njegovih slik, in ne spominjamo se še, da bi bila njegova razstava imela kdaj toliko gledalcev, kot tedaj.

Mesto Tiflis — po velikosti deveto v Rusiji — došlo je po poročilu časnika „Kavkaz“ do splošnega bankrota, ki je nastal, ker se je o poslednji ruskoturški vojni zaradi lahkega in velikega zasluzka prekomerno veliko zidalo. Na poslopijih in drugih tifiških nepremičnostih je uknjiženega dolga 20,000.000 rubljev, od katerega je treba na leto plačevati obresti in amortizacije 2,000.000 rubljev, v tem ko najemščina ne iznaša več nego 2,500.000 rubljev. Naravno, da bode po takih okolnostih glavno mesto kavkaškega oblastva ruskega popolnoma obubožalo in propalo, ako ga ne reši kak nepričakovan dogodek, ki bi mu od Črnega ali Kaspiškega morja zagotovil večje dohodke.

Mesečnik „Russkoje bogastvo“ je priobčil v poslednjih treh zvezkih znamenitega in slavnega pripovedovalca Leva Tolstega krasni spis „Iz vospomnjanij o perepisi“ (Iz spominov o narodni štetvi.) V tem spisu slika pisatelj bedo prebivalcev ubožnih delov

Moskve, katera je — opozorjen po poslednji narodni štetvi — obiskal. Plastičnost njegovega pripovedovanja in rejalna resničnost vsega, o čemer govori, vzbudila je po Ruskem občno sočutje za uboge žrtve velikomestnega življenja in že se govori, da bode mestno starejšinstvo moskovsko skušalo najti pomočkov, da se po mogočnosti pomore vsaj največji revščini in bedi.

Ruski jezik o pribaltskih krajih. — Profesor Baudouin de Courtenay pripoveduje v petrograškem „Kraji“, v katerem v daljšem dopisu popisuje razmere vseučilišča derptskega, da se prebivalstvo pribaltskih „volosti“ začinja čedalje marljiveje učiti ruskega jezika. Za ruske odgojateljice se kar trgajo in mladina po gimnazijah, dasi so doslej še nemške, tako izvrstno napreduje v ruskem jeziku, da bode v kratkem mogoče nemško derpstko vseučilišče izpremeniti v ruski zavod, kar vlada tudi namerja. — „Bolestnih vsklikov“ pribaltski Nemci ne pošiljajo čez granice proti Berlinu. Vidi se, da so praktičnejši, nego naši svinčenopodplatniki.

Dvajset ustanov po 400 rubljev na leto ustanovilo je „Slavjanskoje blagotvoriteljnoje občestvo“ v Petrogradu za slovanske dijake, kateri želé in se obvežejo dovršiti vse nauke na kakem ruskem vseučilišči. Razven letnega zneska ustanove bodo se plačevali dijakom posebe še tudi potni troški. Dvajset ustanov namenjenih je bolgarskim in srbskim, dvanajst pa slovanskim dijakom iz dežel ogrske krone; — Slavjan brate ima!

Slovanskih dijakov je bilo na raznih ruskih učiliščih od nekdaj mnogo. Posebno južni Slovani, katerih dežele so ječale pod krutim turškim jarmom, pošiljali so radi svoje sinove v istorodno in istoversko Rusijo, in le ta jih je vedno rada podpirala, ker je vedela da bodo, vrnivši se v svojo domovino, postali blagovestniki boljše narodne bodočnosti, upirajoč se ob moč Slovanstva. Tudi v naših dneh je še mnogo bolgarskih in srbskih dijakov na Ruskem, in razna ministerstva jim določujejo vsako leto izdatne podpore. Samo ministerstvo unanjih zadev je za letos v ta namen določilo 22290 rubljev.

Slovansko vladikovino si prizadevajo ustanoviti v Ameriki stanujoči katoliški Slovani. Novojeorski dopisnik „Peterburgskih Vedomostej“ poroča, da so se na posebnem shodu v Novem Jorku, katerega so se v obilnem številu udeležili zastopniki vseh v Zjedinjenih državah stanujočih slovanskih narodov katoliške vere, sklenili obrniti do ruskega poslanca in konzula za podporo v svojem prizadevanju. Govorilo se je zelo o deputaciji, katera bi se imela poslati k carju, da bi kot pokrovitelj Slovanov posredoval pri papeži, da bi se jim izpolnila vroča želja. — Upamo, da v vatikanu ne bodo govorili o „narodni cerkvi“, temveč v prid katoliške vere radovoljno ustregli željam ameriških Slovanov.

Stolico za učenje slovanskih jezikov je dobila lani velika šola v Upsali na Švedskem. Predavatelj slovanskega jezikoslovja je mladi učenjak dr. Lundel. Predavanja svoja je začel ravno v dan tisočletnega spomina smrti sv. Metoda. — Zopet nov dokaz, kako važnost in slavo si pridobiva Slovanstvo po celém svetu.

Novo ekspedicijo na Kitajsko pripravlja za letošnje leto ruska vlada. Na čelu jej bode znameniti

znalec kitajskega jezika dr. Piasecki in mu je naučno ministerstvo že zagotovilo potrebna denarna sredstva za vednostne namene. Poleg tega se je pa v Moskvi sestavil iz najbogatejših trgovcev odbor, kateremu bode skrb nabirati dr. Piaseckemu večje zneske denarja za to, da uredi trgovske razmere med „nebeško državo“ in Rusijo. — V obojem oziru se pričakujejo ugodni uspehi.

Časnikarstvo lužiških Srbov. — Ta najmanjša veja velikega slovanskega debla je ostala, če tudi ji je rasti v nemški senci, vendar še nenavadno sveža. V dokaz tega bodi nam to, da letos izhaja osem časnikov.

Ti so:

1. „Časopis Maćicy Serbskeje“, po dvakrat v letu v večjih zvezkih v Budyšinu.
2. „Lužica“, mesečnik za zabavo in pouk v Budyšinu.
3. „Lužiski Serb“, časopis za srbski narod in dijake; mesečnik v Budyšinu.
4. „Serbske Nowiny“, političen tednik v Budyšinu.
5. „Serbski Hospodař“, polumesečnik v Budyšinu.
6. „Katholski Posol“, polumesečnik v Budyšinu. Izdaje ga društvo sv. Cirila in Metoda za prosti narod.
7. „Missionski pòsol“, cerkven mesečnik v Wojerecach. — Vsi ti listi izhajajo v gornjelužiškem narečju.

V dolnelužiškem narečju pa izhaja v Worejcatch tednik „Bramborski Casnik“, serbske nowiny za politiku a pohucenje.

Listnica uredništva:

Nekateri gospodje so nam poslali svoje duševne proizvode brez podpisa svojega pravega imena. Ker se prigodi, in to malone vselej, da se nam je treba z g. dotičnim pisateljem še posebe dogovoriti o tem ali onem, zato prosimo vsakega, kdor koli nam pošlje kak spis ali pesem, naj nam ob jednom naznani tudi svoje pravo ime in polni naslov svoj. Sicer pa res ne vemo, zakaj se nekateri gospodje tako radi skrivajo za izmišljenimi imeni, saj jim, kakor kažejo njih dela, tega nikakor ni potreba. Kar je dobrega, prihaja v svet; kar pa ni za naš svet, to pa izročamo v varstvo našemu vedno molčečemu košu, kateri ne izda nikogar.

Gospodu prevajalcu pesmi „Zimski večar“: Srčna hvala Vam za poslani prevod. — Prvi dve kitiči ste preveli prav lepo in popolnoma soglasno z izvornikom; v tretjo se Vam je urinila velika pomota. „Dobraja podružka“ ne stoji v dvojini in ne pomeni prijatelj iz mladosti. Tu se Puškin obrača do svoje dovilje, katero je vedno spoštoval in ljubil in katero ob jednom tudi poziva, naj mu zapoje oni dve pesmici, katere je v mladosti najraje čul. Ako ste preveli ta nagovor pesnikov z „dobra druga naša“ samo zarad rime, tedaj je to vseskozi napačno, kajti prelagatelj nam mora podajati vedno vse misli izvornika. — Izvolite se po tem ravnati pri prihodnjih prevodih.

Monsieur A. L. Hardy, Londres. Tous les numéros de l' „Academy“, que Vous avez été la bonté d'envoyer à nous, nous avons reçus. Acceptez Vous nos nostres plus sincere remerciements. Le „Slovan“ saura envoi à Votre adresse actuelle.

„Vrbarju“: Poslani spis bodemo priobčili v prihodnji številki. S popisavanjem istrskih razmer nam ustrezete vselej. — Slika Strossmayerjevo morete še dobiti.

Listnica upravnitva:

Slavno društvo „Lira“ v Komnu: Za celo letošnje naročnino določite nam še 2 gl. 80 kr. Prve letošnje tri številke smo Vam doposlali.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gl. 60 kr., za polu leta 2 gl. 30 kr. in za četrt leta 1 gl. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gl., za polu leta 2 gl. in za četrt leta 1 gl.; za dijake pa: 3 gl. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravništvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.